

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tegevuskava sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmetotööstuse vahel““

(COM(2021) 70 final)

(2021/C 374/11)

Raportöör: **Manuel GARCÍA SALGADO**

Kaasraportöör: **Jan PIE**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 26.3.2021
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	Tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI)
Vastuvõtmine sektsioonis	17.6.2021
Vastuvõtmine täiskogus	8.7.2021
Täiskogu istungjärk nr	562
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	195/0/7

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et algatus ELi rahastatud vahendite vahelise sünergia edendamiseks, hõlbustades ka tsiviil-, kaitse- ja kosmetotööstuse vastastikust täiendavust, võib suurendada Euroopa strateegilist autonoomiat ja tehnoloogilist suveräänsust, parandada kodanike turvalisust, arendada edasi ühtset turgu ning edendada konkurentsivõimet, majanduskasvu ja tööhõivet. Seepärast toetab komitee täielikult tegevuskava eesmärgi ning nõuab 11 meetme kiiret, jõulist ja eesmärgikindlat rakendamist.

1.2. Uute digitaalsete ja muude esilekerkivate tehnoloogialahenduste kasutuselevõtt kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas peaks olema tegevuskava üks põhiprioriteet. Nende kasutuselevõtu hõlbustamiseks tuleb tagada, et asjakohastes tsiviilalgatustes võetakse algusest peale arvesse kaitse- ja julgeolekunõudeid. See aitaks ka optimeerida konkreetsete kaitse- ja julgeolekuvaldkonna rahastamisvahendite ulatust ja tõhusust.

1.3. Komitee on seisukohal, et tegevuskava ei peaks piirduma olemasolevate sünergiavõimaluste kindlakstegemisega, vaid selles tuleks osutada ka edasisele tegevusele, alustades juhtumipõhisest lähenemisviisist ja jõudes seejärel süsteemsema, kavandamisestapist peale sünergia loova lähenemisviisini. Seepärast julgustab komitee komisjoni võtma kõikides asjaomastes programmides kasutusele uusi integreeritud kavandamise vorme.

1.4. Komitee arvates võib oskuste, tehnoloogia ja väärtusahelate ühendamise saavutada ELi rahaliste vahendite suurema sidususe ja strateegilisema kasutamise. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles koostama asjaomased ELi programmid.

1.5. Komitee leiab, et kavandatud elutähtsa tehnoloogia vaatluskeskus on selle lähenemisviisi oluline osa. Selleks et edendada tsiviil-, kaitse-, julgeoleku- ja kosmosesektori vastastikust täiendavust, peaks vaatluskeskus eelkõige töötama välja ühise tehnoloogia taksonoomia, mida kohaldatakse kõikides sektorites.

1.6. Komitee leiab, et kõnealune tegevuskava on ELi tööstusstrateegia üks tugisammas. Sellega seoses on vaja muuta tehnoloogia tegevuskavad edukalt tõelisteks tööstuslikeks juhtalgatusteks. Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles tagama, et vaatluskeskuse töö tooks kaasa käegakatsutavad tulemused.

1.7. Komitee arvates on tegevuskava edukaks rakendamiseks hädavajalik asjaomaste sidusrühmade, eelkõige tööstuse ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide täielik kaasamine. Sellega seoses kiidab komitee heaks komisjoni kavatsuse võtta konkreetseid meetmeid, et toetada idufirmasid, VKEsid ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioone ELi programmide ja vahendite levitamisel.

1.8. Sama tähtis on suurendada üldsuse teadlikkust ELi kaitse- ja julgeolekuvaldkonna rahastamise majanduslikest ja tehnoloogilistest eelistest ELi kodanike jaoks. Selle saavutamiseks peaks komisjon looma konkreetsed teavituskampaaniad, kuhu on kaasatud kodanikuühiskonna esindajad.

1.9. Komitee leiab, et VKEdel on tegevuskava rakendamisel keskne koht. Seetõttu on tarvis tagada, et neil oleks juurdepääs kõigile kavandatud meetmetele.

1.10. Varasemalt on kaitsealaseid uuendusi tsiviiltoodetes kasutatud. Tänapäeval toetavad uute tehnoloogialahenduste väljatöötamist suured investeeringud kaubandussektoritest ja tehnoloogia levib üha enam vastupidises suunas, tsiviilvaldkonnast kaitsevaldkonda. Seda arvesse võttes on digiüleminek eriti oluline. Tegevuskava on ülioluline, et edendada uute digi- ja teiste tehnoloogialahenduste integreerimist kaitse-, julgeoleku- ja kosmosevaldkonna ökosüsteemi.

1.11. Prioriteediks tuleks seada naiste sihipärane värbamine, töөлhoidmine ja edutamine kaitse- ja julgeolekusektoris ning noorte jaoks kvaliteetsete töökohtade ja kutseoskuste tagamine, et edendada sotsiaalset kaasatust ja soolist võrdõiguslikkust ikka veel meeste ülekaaluga ökosüsteemis.

1.12. Lisaks võrdsetele võimalustele ja diskrimineerimiskeelule on kvaliteetne tööhõive osa uuest, Euroopa kodanikega sõlmitavast ühiskondlikust leppest.

1.13. Investeeringutesse on vaja kaasata sotsiaalsed aspektid, st investeeringute tasuvust ei tuleks näha mitte ainult majanduslikus mõttes, vaid ka sellistes tähtsates valdkondades nagu tööhõive ning töökohtade loomine ja kvaliteet. VKEdele tuleb anda kosmosele lihtsam juurdepääs, hõlbustades nende juurdepääsu vastupidavuse rahastamisvahendite, suurendades sünergiaid ka VKEde töötajate koolituse ja kvalifikatsiooni ning nende liikuvuse valdkonnas, tugevdades väärtusahela ökosüsteemi, vältides vahendite dubleerimist ja jagades neid kõigi ELi piirkonna riikidega.

1.14. Samuti on isegi suure strateegilise väärtusega investeeringute puhul vaja teha hindamisi ja järelevalvet, võttes aluseks ettevõtete sotsiaalse vastutuse kindlaksmääratud standardid.

1.15. Need nõuded tuleb seada Euroopa tasandil tehtavatele investeeringutele, sest ükski avaliku sektori investeeringute valdkond ei tohiks kõnealustest sätetest välja jääda.

2. Taust

2.1. Kosmose-, kaitse- ja julgeolekuvaldkond moodustab koos tsiviilennundusega Euroopa jaoks strateegilise tähtsusega kõrgtehnoloogilise ökosüsteemi. Paljud selle ökosüsteemi ettevõtted tegelevad nii kaitse- kui ka tsiviiltegevusega ning on osa keerukatest piiriülestest tarneahelatest, kuhu kuuluvad paljud keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad ja VKEd. Selles ökosüsteemis esineb pikaajaline sünergia oma sektorite vahel ja teiste kõrgtehnoloogiliste tsiviilvaldkondadega. Uued tehnoloogialahendused pakuvad tulevase sünergia jaoks tohutut potentsiaali.

2.2. Varasemalt on kaitsealaseid uuendusi tsiviiltoodetes kasutatud. Tänapäeval toetavad uute tehnoloogialahenduste väljatöötamist suured investeeringud kaubandussektoritest ja tehnoloogia levib üha enam vastupidises suunas, tsiviilvaldkonnast kaitsevaldkonda. Seda arvesse võttes on digiüleminek eriti oluline. Tegevuskava on ülioluline, et edendada uute digi- ja teiste tehnoloogialahenduste integreerimist kaitse-, julgeoleku- ja kosmosevaldkonna ökosüsteemi.

2.3. Komitee on seisukohal, et COVID-19 kriisist taastumiseks ja käimasoleva tehnoloogilise revolutsiooni edu nimel vajab EL tööstuslikku ümberkorraldamist, mis põhineb kõrgetasemelise digitehnoloogia kasutamisel, soodustades majanduskasvu ja luues vastupanuvõimelisema majandusmudeli.

2.4. Tehnoloogia areng on pidev ja dünaamiline protsess. Läbimurded toimuvad pidevalt, kuid neid on raske ennustada. Sellest tulenevalt on ülimalt tähtis ergutada uue kaheksa kasutusega tehnoloogia lähendamist suuremahuliste Euroopa projektide kaudu, et edendada innovatsiooni, konkurentsivõimet ja tehnoloogilist juhtpositsiooni strateegiliselt olulistest sektorites.

2.5. 2020. aasta oktoobris märkis Euroopa Ülemkogu, et strateegilise autonoomia saavutamine, säilitades samal ajal avatud majanduse, on üks liidu peamisi eesmärke, ning kutsus ELi üles arendama kosmosetööstuses autonoomiat ja kaitsevaldkonnas integreeritumat tööstusbaasi. Neid eesmärke toetavad mitmed olulised ELi algatused, nagu Euroopa Kaitsefond, ⁽¹⁾ kosmoseprogramm, ⁽²⁾ programmid „Digitaalne Euroopa“ ja „Euroopa horisont“, ELi julgeolekuliidu strateegia ja uus tööstusstrateegia. Komitee peab sünergiaid käsitlevat tegevuskava nende vahendite ja strateegiate vaheliseks liideseks ning kutsus Euroopa Komisjoni üles tegema suuri jõupingutusi kavandatud meetmete tulemusrikkaks ja tõhusaks rakendamiseks.

2.6. Investeeringutasuvust ei tohiks vaadelda mitte ainult majanduslikus mõttes, vaid ka sellistes olulistest valdkondades nagu tööhõive, töökohtade loomine ja tööhõive kvaliteet. Seetõttu rõhutab komitee tegevuskava edukal rakendamisel hariduse ja oskuste tähtsust. Ilma kvalifitseeritud tööjõuta ei saa olla innovatsiooni ega konkurentsivõimet ning uue tehnoloogia kasutuselevõtt nõuab suuremaid jõupingutusi ümber- ja täiendusõppes. Lisaks peaksid sektoritevahelise tehnoloogilise sünergia edendamise algatustega kaasnema meetmed töötajate sektoritevahelise liikuvuse hõlbustamiseks.

2.7. Komitee peab mitmekesisust innovatsiooni vajalikuks toetamiseks ning kutsus komisjoni üles kasutama tegevuskava sotsiaalse kaasamise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ökosüsteemis, kus domineerivad endiselt mehed. Uuringud näitavad, et mitmekesisus toob kaasa parema otsustusprotsessi. Seetõttu on naiste esindatus kõigil otsustustasanditel ülitähis ning seda tuleks edendada värbamis-, töөлhoidmis- ja edutamispoliitikaga. Lisaks kutsus komitee üles võtma meetmeid, et võidelda vertikaalse segregatsiooni vastu ja anda noortele tüdrukutele esmane hoog karjääri jätkamiseks nendes sektorites, nt muutes nad hariduse tegevuskavas varakult teadus, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika valdkonna suhtes entusiastlikuks.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa Komisjoni tegevuskavas nimetatakse ja rõhutatakse selgelt sünergiaid, mida käsitletakse „praeguses keerukas rahvusvahelises olukorras, kui EL peab säilitama edumaa tehnoloogia vallas ja toetama oma tööstusbaasi“. Uues geopoliitilises kontekstis on eriti tarvis toetada sektoreid, mis aitavad kaasa ELi strateegilisele autonoomiale ja tehnoloogilisele suveräänsusele.

3.2. ELi mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2021–2027 suurendatakse märkimisväärselt investeeringuid tehnoloogiasse sellistes strateegilistes sektorites nagu kaitse-, julgeoleku-, liikuvus-, tervishoiu-, teabehaldus-, küber- ja kosmosevaldkond. Euroopa Kaitsefondi raames sisaldab see esimest korda ELi programmi, mis on spetsiaalselt suunatud ühistele kaitseprojektidele. Mitmeaastase finantsraamistiku asjaomased programmid hõlmavad üksteist täiendava viisil teadusuuringuid, arendus- ja tutvustamistegevust, prototüüpide loomist ning juurutamist (novaatorlike toodete ja teenuste hanked). Seega on ELi programmide vahel tohutu sünergia loomise potentsiaal. Sellise sünergia täielik ärakasutamine suurendaks märkimisväärselt Euroopa investeeringute lisaväärtust ja peab seetõttu olema komisjoni jaoks esmatähtis.

3.3. Avaliku sektori kulutused teadusuuringutele ja innovatsioonile jäävad Euroopas tunduvalt alla USA ja Hiina tasemele. Teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonna jõupingutused on tööstuse konkurentsivõime ja Euroopa autonoomia jaoks määrava tähtsusega. Seetõttu peab ELi programmide vaheline sünergia optimeerima investeeringutasuvust, kuid ei tohi asendada teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamist. Samuti peavad liikmesriigid suurendama oma jõupingutusi ja mitte kasutama Euroopa investeeringuid ettekäändena, et vähendada oma kulutusi strateegilistele sektoritele. Sama oluline on ELi ja riiklike teadusuuringute ja innovatsiooni programmide sünkroniseerimine, näiteks Euroopa poolaasta raames, kui vahend ressursside optimaalse kasutamise tagamiseks.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/697, millega luuakse Euroopa Kaitsefond ja tunnustatakse kehtetuks määrus (EL) 2018/1092 (ELT L 170, 12.5.2021, lk 149).

⁽²⁾ Teatis Euroopa kosmospoliitika kohta (COM(2021) 208 final, 21.4.2021).

3.4. Digi- ja muud uut tehnoloogiat toetavad suured investeeringud kaubandussektoritest. Samal ajal on need ka kaitse- ja julgeolekuvõime asendamatud suurendajad. Nende tehnoloogialahenduste kasutuselevõtt kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas peaks seetõttu olema tegevuskava prioriteet, mis peaks tagama, et tsiviilprogrammides, nagu Euroopa pilvandmetöötluste algatus, Euroopa saastevaba vesiniku liit ja Euroopa protsessorialgatus, võetakse kaitse- ja julgeolekunõudeid algusest peale arvesse.

3.5. Tehnoloogiline sünergia on võimalik peamiselt madalamatel tehnoloogia valmidusastmetel ning komponentide ja alamsüsteemide puhul. Digivaldkondades, nagu tehisintellekt, kõrgjõudlusega andmetöötlus ja plokiahelatehnoloogia, on paljud alusmudelid ja teooriad eri sektorite jaoks ühesugused. Teadusuuringute tulemuste jagamine nendel tasanditel kiirendaks sektoripõhiste lahenduste väljatöötamist ja vabastaks vahendeid nende juurutamiseks. Uus tööstuse, avaliku sektori asutuste, sotsiaalpartnerite ja muude sidusrühmade vahelisel partnerlusel põhinev juhtimisviis peaks tagama ökosüsteemide jaoks õiglase ülemineku nende digi- ja rohepöörde ajal. Esmatähtis on leida sünergia nende ökosüsteemide ja sektorite vahel, mis seisavad keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimisvaldkonnas vastupidavuse ja kestlikkuse eesmärkide saavutamisel silmitsi kõige suuremate probleemidega. VKEsid innustatakse osalema üleeuroopalistes valdkondadevahelistes ja valdkondadeülestes klastrites, ühendades lennundus- ja kaitsetööstuse ökosüsteemide elutähtsad väärtusahelad eelkõige liikuvuse, autotööstuse ja transpordi ning tervishoiu valdkondadega. Neid klastreid tuleb toetada šokkide ja nõrkade kohtadega tegelemisel või neid mitmekesistada, ühendades nad uute toimivate jätkusuutliku konkurentsivõime kavade kaudu kohalike ja piiriüleste partneritega.

3.6. Uurimisetapis esinev sünergia ei kõrvalda sektoripõhiste kasutusviiside erinevusi. Erinevate kliendinõuete tõttu ei ole kaitsevaldkonna jaoks mõeldud 5G samasugune nagu kaubanduslik 5G ning lahingutegevuseks kasutatav pilv erineb kaubanduslikust pilvest, isegi kui põhilised tehnoloogilised komponendid on sarnased. Kaitse-, julgeoleku- ja kosmetööstus on hädavajalikud uue tehnoloogia kohandamiseks ja integreerimiseks sektoripõhistesse lahendustesse.

3.7. Komitee leiab, et tegevuskava rakendamisel tuleb arvestada ka kaitse-, julgeoleku-, kosmose- ja tsiviilturu erinevustega. Kuna ärimudelid ja õigusraamistikud pole ühesugused, tuleb leida tasakaal uurimistulemuste avatuse, intellektuaalomandi õiguste, kõrge riskiga investeeringute tagatiste, majandusliku tasuvuse tagamise jne suhtes. Seoses sellega kaasnevad uue tehnoloogiaga ka uued ülesanded, näiteks andmete standardimiseks ja kaitsmiseks.

4. Konkreetsete märkused

4.1. Komitee on seisukohal, et tegevuskavas tuleb arvestada liikmesriikide hallatavate asjakohaste julgeoleku- ja kaitsealgaatustega. Näidete hulka kuuluvad strateegiline kompass, kaitseküsimuste iga-aastane kooskõlastatud läbivaatamine, alaline struktureeritud koostöö ja ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika tsiviiltegevuse kokkulepe.

4.2. Komitee peab samuti oluliseks võtta arvesse ELi ja NATO koostööd ning tagada eelkõige NATO ja ELi vahendite koostalitlusvõime, sealhulgas krüpteeritud ja turvalise side jaoks. Komisjoni talitused peaksid jätkama tihedat koostööd Euroopa välisteenistuse ja Euroopa Kaitseagentuuriga, kelle tegevus peaks edendama sünergiaid ja vastastikust täiendavust.

4.3. Komitee kiidab heaks tähtsuse, mis omistatakse tegevuskavas juhtprojektidele. Koondades igas suuruses ettevõtteid eri sektoritest ja kogu ELi, soodustavad sellised juhtprojektid piiriülest koostööd ning neist võivad saada tõhusad raamistikud tööstuspoliitika vahendite järjepidevaks kasutamiseks. Selleks et tagada Euroopa sotsiaalõiguste samba tõhus rakendamine digi- ja kliimapöörde ajal ning selle pikaajaline ja struktuurne mõju Euroopa poolaasta tsükliga seotud jätkusuutliku konkurentsivõime mehhanismide rakendamisele, soovime, et kavandatud meetmetega kaasneks paljusid sidusrühmi hõlmav juhtimissüsteem, tagamaks eri meetmete sidususe ja kaasamiseks tõhusalt kõik asjaomased sidusrühmad.

4.4. Komitee julgustab komisjoni rakendama tegevuskava nii pika- kui ka lühiajalise lähenemisviisina. Lühiajalisena peaks see edendama olemasolevate ELi rahastatud algatuste vastastikust täiendavust. Sellega seoses näivad paljutöötavad tegevuskavas loetletud mitmesugused algatused eri valdkondades, alates kosmosevaldkonnast kuni meresõidu turvalisuseni.

4.5. Samal ajal on komitee seisukohal, et tegevuskava ei peaks piirduma olemasolevate sünergiavõimaluste kindlakstegemisega, vaid selles tuleks osutada ka edasisele tegevusele, alustades juhtumipõhisest lähenemisviisist ja jõudes seejärel süsteemsema, kavandamisetaapist peale sünergiat loova lähenemisviisini. Tegevuskava sisaldab mitut elementi, mis võivad selle saavutamisele kaasa aidata: sektoritevaheline tehnoloogiline jälgimine, suutlikkuse kavandamine, rahastamisprogrammide tihe koordineerimine, tehnoloogia tegevuskavad, väärtusahelate hindamine jne. Et olla tõhus ja saavutada pikaajaline struktureeriv mõju, soovib komitee, et kavandatud meetmetega peaksid kaasnema uued juhtimisstruktuurid ja vajalik kavandamine asjaomastes programmides, et tagada eri meetmete kooskõla ja kaasata tõhusalt kõik asjassepuutuvad sidusrühmad.

4.6. Sama tähtsaks peab komitee läbipaistvust. Toetatavate tehnoloogialahenduste, tegevuskavade ja juhtprojektide valik peaks olema arusaadav ja põhinema objektiivsetel kriteeriumidel. Kavandatud ja iga kahe aasta tagant koostatavas eduaruandes tuleks sõnastada põhilised tulemusnäitajad edukuse hindamiseks ning see peaks sisaldama nn lävendiaruandeid (gate reviews) protsessi täiustamiseks ja meetmete peatamiseks, kui väärtust ei looda. Õiguslikud ja regulatiivsed aspektid peaksid samuti olema osa hindamisprotsessist, et teha kindlaks, kas ja kus tuleks sünergia edendamiseks ja kasutamiseks muuta ELi programmide õiguslikku alust ja sätteid.

4.7. Konkreetsete meetmete kohta on komitee seisukoht järgmine.

4.7.1. MEEDE 1: komisjon esitab enne 2021. aasta lõppu ettepaneku panna suuremat rõhku vajaduste ja lahenduste tulevikku suunatud ja varasele kindlakstegemisele sisejulgeoleku ja õiguskaitse valdkonnas, soodustades suutlikkusest lähtuvat lähenemisviisi eri julgeolekusektorites ning tuginedes kaitse- ja kosmosesektorite headele tavadele. Komitee arvates on see meede väga teretulnud, kuna suutlikkusest lähtuv lähenemisviis on ülioluline, et ületada Euroopa julgeolekuturu praegune killustatus ning võimaldada ennetada julgeolekuvaldkonna lõpptarbijate praegusi ja tulevase ohte. Kavandatud integreeritud piirihalduse suutlikkuse planeerimise protsess on teretulnud, kuid selle loomist tuleb oluliselt kiirendada, et see mõjutaks asjakohaseid kuluprogramme enne praeguse mitmeaastase finantsraamistiku lõppu. Julgeolekuvaldkonna lõpptarbijate mitmekesisusega arvestamiseks ja planeerimisprotsesside stabiilsuse tagamiseks soovib komitee määrata ELi tasandil julgeolekuülesanded, mis on piisavalt ulatuslikud, et hõlmata erinevaid ja arenevaid suutlikkuse nõudeid. Ette nähtud lähenemisviis peaks olema strateegiline ja pikaajaline, kuid ka piisavalt paindlik, et hõlmata võimalikke väikese tõenäosusega, kuid suure mõjuga sündmusi (nagu pandeemia) ja reageerida ootamatute ohtude järsule tekkimisele.

4.7.2. MEEDE 2: komisjon täiustab enne 2021. aasta lõppu 2022. aasta tööprogramme silmas pidades täiendavalt oma siseprotsessi, et propageerida sünergiat kosmose-, kaitse- ja vastava tsiviiltööstuse vahel, parandades ELi programmide ja vahendite koordineerimist ning võttes meetmeid, et hõlbustada juurdepääsu rahastamisele. Komitee peab seda meetet tegevuskava üheks keskseks osaks. EL peaks vastastikuse täiendavuse soodustamiseks kasutama võimalikku sünergiat horisontaalselt teadus- ja innovatsiooni programmide (nt Euroopa Kaitsefond ja programm „Euroopa horisont“) vahel, aga ka vertikaalselt teadusuuringute ja innovatsiooni ning juurutamisprogrammide (nt julgeolekualane teadustöö ja sisejulgeolekufond) vahel, et soodustada uurimistulemuste kasutamist turul. Programmide nõuete ja tingimuste erisused võivad takistada sünergiat ning need nõuavad juriidiliste ja tehniliste küsimuste, nt intellektuaalomandi õiguse hoolikat kaalumist. Eriti tähtis on luua komisjonis integreeritud programmitöö ja kavandamise uued vormid, et tagada sünergia kujunemine mitte juhuste, vaid kavandamise kaudu.

4.7.3. MEEDE 3: alates 2021. aasta teisest poolest kuulutab komisjon välja spetsiaalselt idufirmadele, VKEdele ning teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonidele suunatud meetmed, et suurendada teadlikkust rahastusvõimalusi sisaldavate ELi programmide ja vahendite kohta, pakkuda tehnilist tuge ja praktilisi koolitusi, pakkuda ettevõtlust kiirendavaid teenuseid, esitleda novaatorlikke lahendusi ning hõlbustada kaitse-, julgeoleku-, kosmose- või muudele asjakohastele tsiviilturgudele sisenemist. Komitee nõustub, et idufirmad ja VKEd on innovatsiooni esmatähtsiks edasiviiv jõud ja neil on sünergia loomisel suur roll, kuna nad tegutsevad sageli eri sektorites ning nii tsiviil- kui ka kaitsevaldkonnas. Samal ajal puudub neil tavaliselt suutlikkus keerukate projektide elluviimiseks ja finantstugevus, et tegutseda iseseisvalt puhtalt avalikel ja rangelt reguleeritud turgudel, mida iseloomustavad väga konkreetsed tarbijavajadused. Järelikult vajavad nad innovatsiooni turule toomiseks tugevaid sidemeid süsteemiintegraatoritega. Tegevuskava peaks seetõttu toetama idufirmade ja VKEde integreerimist piiriülestele tarneahelatele ning edendama seost teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide ja tööstuse vahel.

4.7.4. MEEDE 4: komisjon töötab välja tehnoloogia tegevuskavad, et hoogustada kaitse-, kosmose- ja nendega seotud tsiviilsektorite jaoks elutähtsa tehnoloogia alast innovatsiooni ning luua stiimuleid piiriüleseks koostööks, kasutades koostöimes kõiki asjakohaseid ELi vahendeid. Nimetatud tegevuskavad tuginevad hindamisele, mille koostab iga kahe aasta tagant komisjoni sisene uus elutähtsa tehnoloogia vaatluskeskus. Tegevuskavade tulemusena võidakse algatada uusi juhtprojekte. Komitee toetab täielikult vaatluskeskuse loomist ning selle eesmärki töötada välja tehnoloogia tegevuskavad, mis seovad omavahel kaitse-, kosmose- ja nendega seotud tsiviiltööstuse. Samuti kiidab komitee heaks kavatsuse lisada hindamisse väärtusahelad, kuna see sillutab teed tööstuspoliitika vahendite ühtsele ja kombineeritud kasutamisele tehnoloogiaalase juhtpositsiooni toetamiseks strateegilistes sektorites. Samal ajal sõltub selle meetme edukus paljudest teguritest. Vaatluskeskus peab:

- arendama tugevaid sidemeid asjakohaste suutlikkuse planeerimise protsessidega;
- jälgima aktiivselt ülemaailmseid tehnoloogiatrende ja avastama võimalikult varases etapis tehnoloogilisi läbimurdeid ja murrangulisi muutusi;
- kehtestama tehnoloogia hindamiseks eesmärgid, reeglid ja kriteeriumid;
- töötama välja ühise taksonoomia, mida saaks kohaldada kõigi asjakohaste sektorite suhtes, tagamaks, et kosmose-, kaitse-, ja julgeolekuvaldkonnas räägitakse n-ö ühist tehnoloogilist keelt.

Tuleb samuti tagada, et vaatluskeskuse koostatud tegevuskavad ei jääks vaid paberil esitatud kavanditeks, vaid neid rakendatakse tööprogrammides ja juhtprojektides. Kõige selle saavutamiseks soovib komitee vaatluskeskusel tugineda ka sarnaste olemasolevate protsesside, näiteks kriitilise tähtsusega kosmosetehnoloogia alase ühise rakkerühma (Euroopa Kaitseagentuur, Euroopa Kosmoseagentuur ja Euroopa Komisjon) kogemustele.

4.7.5. MEEDE 5: komisjon esitab enne 2022. aasta lõppu ja tihedas koostöös muude kesksete sidusrühmadega kava, et propageerida tsiviil- ja kaitsevaldkonnas olemas olevate hübriidstandardite kasutamist ja uute väljatöötamist. Komitee peab standardeid turgede kujundamisel võimsaks vahendiks. Hübriidstandardite kasutamine on sobivatel juhtudel mõistlik ning keemia-, bioloogia-, kiirgus- ja tuumavaldkond ja turvaandmeruum on paljutootavad näited. Probleem on aga tehniliste standardite loomise protsessi aeglane tempo, sest sellel protsessil on üha enam raskusi uue innovatsiooni arenguga sammupidamisel. Standardinõuded peaksid olema ka osa programmi „Euroopa horisont“ üleskutsesest tagada, et uuendused oleksid lõppkasutajate jaoks tegelikkuses kasutatavad.

4.7.6. MEEDE 6: komisjon algatab 2022. aasta esimeses pooles koostöös Euroopa Innovatsiooninõukogu ja muude sidusrühmadega nn innovatsiooniinkubaatori, et toetada uut tehnoloogiat ja kujundada kahesuguse kasutusega innovatsiooni. Komisjon toetab samuti piiriüleseid kaitseinnovatsiooni võrgustikke, mis katsetavad tsiviilsektorist pärineva tehnoloogia asjakohasust ja toetavad vastustundlikku innovatsiooni kaitsevaldkonna väärtusahelates. Nende meetmetega võetakse samuti käsile tsiviil- ja kaitseinnovatsioonikeskkonna praegune killustatus, oskuste nappus ning võrdsus- ja kaasatuseesmärgid. Komitee peab kahesuguse kasutusega innovatsiooniinkubaatori ja kaitseinnovatsiooni võrgustike loomist huvitavaks ja uurimisväärses. Sellega seoses tuleks erilist tähelepanu pöörata paljude kaubanduslike tehnoloogialahenduste kiirele aegumisele, mis on sageli oluline takistus nende kasutamisele kaitserakendustes. Samuti ergutab komitee komisjoni soodustama aktiivselt valdkondadevahelist tehniisiiret, pakkudes haldus- ja finantsabi. Kuna see avaks uusi võimalusi, soovib komitee selle meetme edu hindamiseks teha järelevalvet ja korrapärast hindamist.

4.7.7. MEEDE 7: alates 2021. aasta juunist loob komisjon koos liikmesriikidega küberturvalisuse pädevuskeskuse, eraldades vajalikud ressursid asjakohastest ELi programmidest ja vahenditest. Komisjoni eesmärk on tugevdada sünergiaid ning spin-in ja spin-off toimet keskuse, Euroopa Kaitsefondi ja ELi kosmoseprogrammi küberturvalisuse ja küberkaitse alase töö vahel, et vähendada nõrku kohti ja luua tõhusust. Komitee leiab, et 7. meetmes käsitletud tegevus on oluline Euroopa suveräänsuse jaoks strateegilistes tehnoloogiaalaldkondades. Küberturvalisus ja küberkaitse on ilmselged valikud julgeoleku-, kaitse- ja kosmosevaldkonna vahelise sünergia tagamiseks ning need peaksid olema esmatähtsal kohal. Eriti oluline on siinjuures tihe koostöö riigiasutuste ja erasektori vahel.

4.7.8. MEEDE 8: *alates 2022. aasta esimesest poolest esitleb komisjon murrangulise tehnoloogia toetamise eesmärgil uuenduslikke rahastusviise, et suurendada mittetraditsiooniliselt kaitse alal tegutsejate osalust, meelitada ligi idufirmasid ja propageerida lahenduste omavahelist täiendavust, lähtudes võimalustest, mida pakuvad ELi programmid ja vahendid, sealhulgas programm „Digitaalne Euroopa“ ja Euroopa Kaitsefond.* Komitee kiidab heaks potentsiaalselt murrangulise tehnoloogia toetamise kui tavapärase suutlikkusest lähtuva lähenemisviisi loogilise täienduse ning soovib selle tihedalt siduda kavandatud tehnoloogia vaatluskeskusega. Komitee toetab ka Euroopa Kaitsefondi ja programmi „Digitaalne Euroopa“ kasutamist selliseks tegevuseks ning soovib keskpiikas perspektiivis arendada DARPA⁽³⁾ eeskujul välja täieõigusliku Euroopa agentuuri.

4.7.9. MEEDE 9: *ELi droonitehnoloogia.* Droonid⁽⁴⁾ pakuvad arvukalt näiteid kommertslennduses ning kosmose-, julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas kasutatavast tehnoloogiast. Vastastikune täiendavus on droonitehnoloogias suure tähtsusega ning tsiviil- ja sõjaväedroonide lennundusse kaasamine on samuti kahesuguse otstarbega. Seetõttu toetab komitee täielikult droonide juhtprojekti algatamist kui ilmselget valikut ja soovib seda toetada konkreetse tehnoloogia tegevuskavaga, milles seatakse prioriteediks asjakohased tehnoloogilised komponendid vastavalt nende asjakohasusele Euroopa strateegilise autonoomia ja tehnoloogilise suveräänsuse jaoks.

4.7.10. MEEDE 10: *ELi kosmosepõhine üleilmne turvaline sidesüsteem.* Komitee peab seda juhtprojekti ülioluliseks, kuna see hõlmab Euroopa autonoomia ja tehnoloogilise suveräänsuse põhielemente. Jääb aga ebaselgeks, kuidas see projekt kaitsesektoriga sünergiat loob või sellest kasu saab. Komitee on veendunud, et üks võimalus parema sünergia saavutamiseks oleks sellele süsteemi satelliitidele suurema kasuliku laadungi lisamine. See võiks hõlmata kosmoseseire andureid, mis looksid sünergia kosmosevaldkonnaga seotud kahe juhtprojekti vahel.

4.7.11. MEEDE 11: *kosmoseliikluse korraldamine.* Kosmoseliikluse korraldamine on hädavajalik, et tagada tänapäeva ühiskonna toimimiseks üha olulisemate kosmosepõhiste varade ja taristu turvalisus. Seetõttu toetab komitee spetsiaalse kosmoseliikluse korraldamise juhtprojekti algatamist. Samas väljendab komitee muret selle üle, et nimetatud algatus piirdub regulatiivsete ja standardiseerimise aspektidega, mis on tarvilikud, kuid mitte piisavad. Seetõttu peaks komisjon kaaluma ka turu loomist kosmoseseire andmete jaoks (nagu on eesmärgiks seatud USAs). Usaldusväärse Euroopa kosmoseliikluse korraldamise lähenemisviisi väljatöötamiseks peaks Euroopa märkimisväärselt parandama ka oma kosmoseseire võimekust (uued andurid, analüüsi- ja arvutussuutlikkus jne).

Brüssel, 8. juuli 2021

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG

⁽³⁾ Eesrindlike Kaitseuringuprojektide Agentuur (DARPA) on USA kaitseministeeriumi teadus- ja arendustegevuse agentuur, kelle pädevuses on uute tehnoloogialahenduste arendamine.

⁽⁴⁾ ELT C 129, 11.4.2018, lk 51.